

er skrevet af en Byskriver i Kjøbenhavn, Arnt Berntsen Bergen — 3 Tdr. Udsæd af Rug eller Byg eller saa stort et Stykke Land, som regnes for at kunne optage saa meget som Saasæd, for 1 Td. Hartkorn, ligeledes 6 Tdr. Havre og 24 Svins Olden til 1 Td. Hartkorn; altsaa en Skovstrækning, som kunde føde 24 Svin med Olden, regner man for lig med et Stykke Land, paa hvilket der kan udsaaes 3 Tdr. Rug eller Byg. Paa Grundlag af den Hartkornsberegning vare de gamle Jordebøger affattede, og derefter prøvede man at lægge Skatterne efter de gamle Jordebøger, som blev indkaldte og ordnede i 1664 med den daværende Matrikel. Senere fik man en Matrikel sat i 1681—88, og efter den har man senere paalignet og samlet de forskellige Skatter, som nu gaa under Navn af Gammelskat og Land- og Ligningsskat. Paa Bornholm blev man derimod ved med at holde sig til det Grundlag, der var givet i de gamle Jordebøger fra 1664. Vi fik altsaa ikke nogen ny Matrikel i 1688. Dette Grundlag for vor Hartkornspaaligning, der stammer fra 1664, er først forandret 1844, men deraf følger, at vi have haft en helt anden Hartkornsligning og en Del andre Skatter, hvilket jeg dog ikke skal paavise nærmere, det kan paavises af „Danmarks Statistik“ 4de Bind; blot have vi paa Bornholm ikke saa stor en Gammelskat, idet dets ældste Skatter endnu gaa ind under denne gamle Landgildeafgift, der efter min Mening rummer tre Ting, baade den gamle Bispetiende, Gammelskatten og ogsaa en Del almindelige Jordebogs- eller Arvefæsteafgifter.

Det forekommer mig, at man nødvendigvis maa tage det i Betragtning, naar man nu forandrer Skatteforholdet, at man da tager Hensyn til Bornholms historiske Udvikling og ikke nu giver os et Paalæg af 4 Kr. 20 Ø. pr. Td. Hartkorn for at fritage de andre med 5 Kr. pr. Td., fordi det er en Uretfærdighed. Den almindelige Mening er jo, at Bornholm har haft en privilegeret Stilling med Hensyn til sine Skatteforhold; dertil skal jeg sige, at naar vi have en mindre Gammelskat- og Land- og Ligningsskat end det øvrige Land, naar vi kun have 7 Kr. 50 Ø. pr. Td. Hartkorn, medens de andre have 17 Kr. 41 Ø.,

hidrører det fra, at ingen af de gamle Skatter gik over i vor Gammelskat, som det ganske sikkert er sket for de andres Vedkommende, og dernæst ogsaa fra, at vi en Tid fik lavere Skatter, idet Bornholm gik over til Sverige ved Freden i Roskilde 1658. Da man saa tog Øen tilbage, forærede Bornholmerne Kongen deres Ø, og han lovede jo saa, at naar Vor Herre vilde give bedre Tilstande, saa vilde han ogsaa tage sig af det med Skattelettelse og lignende. Det er jo rigtigt nok, men saa er Forholdet jo saaledes, at disse Lempelser ere fuldstændig udlignede, fordi vi have Smørafgift paa Bornholm, og det kendes ikke i det øvrige Land. Ser man paa de gamle Tilstande, saa hedder det, at i 1559 kostede 1 Td. Smør 8 Rdlr. eller 3½ Sk. pr. Pd. Kapitelstaksten fra 1664 for Bornholm viser, at Smørret paa Bornholm var sat til 6 Sk. Pd., en Td. Rug var 4 Rdlr., 1 Td. Byg 4 Rdlr., altsaa Kapitelstaksten for Rug og Byg er ikke stort højere nu — 10 Kr. 10 Ø. og 9 Kr. 40 Ø. — medens Smørret er steget med 800 pCt. Det forandrer Forholdet saa meget, at hvis vi ikke havde haft denne Smørskat, men derimod saadanne Kornafgifter, som svares andre Steder, saa vilde vi have haft 10 Kr. mindre pr. Td. Hartkorn at svare til Staten end nu, og ved denne indirekte Forhøjelse af 10 Kr. pr. Td. Hartkorn har man mere end udlignet det gamle Privilegieforhold. Naar jeg nemlig tager vore Jordebogsafgifter eller Landgildeafgifter tilligemed andre Skatter, bliver det over 30 Kr. pr. Td. Hartkorn paa Bornholm, medens det her i Danmark, naar jeg tager 17 Kr. 41 Ø., der betales i Gammelskat og Land- og Ligningsskat, 3 Kr. i Bygningsafgift og 5 Kr. 96 Ø. i Tiende pr. Td. Hartkorn, kun bliver 26 Kr. 37 Ø. Vi betale altsaa mindst 4 Kr. mere pr. Td. Hartkorn i Skat til Staten, end man gør i det øvrige Danmark.

Og dernæst forekommer det mig, som det en Gang før er paavist, at det netop er uretfærdigt paa den Maade at flytte Værdierne. Det har interesseret mig at læse i „Danmarks Statistik“, 4de Bind, navnlig ogsaa fordi den ærede Finansminister staar som Medforfatter til dette Værk. Jeg maa maaske med den ærede Formands